

Comparison of Academic Status of Students Based on Input Quota (Case Study: Razi University)

Habib Jafari¹, Feyzallah Monavvarifard², Bahare Miri³, Shayesteh Fakhri⁴

1. Associate Professor of Statistics, Razi University, Kermanshah, Iran; (Corresponding Author).Email: jafari_habib@yahoo.com

2. Postdoctoral of Agricultural Education, Razi University, Kermanshah, Iran. Email: Monavvarifard@ut.ac.ir

3. MS of Statistics, Kermanshah, Iran. Email: baharmiri143@yahoo.com

4. MS of Educational Management, Education Region 3, Kermanshah, Iran . Email: fakhri10699@yahoo.com

Article Info	ABSTRACT
<p>Article Type: Research Article</p> <p>Received:2023.07.04</p> <p>Received in revised form: 2023.11.08</p> <p>Accepted: 2023.12.06</p> <p>Published online: 2023.12.26</p>	<p>Objective: This research was carried out in Razi University with the aim of answering the question that "is there a significant difference between the academic status of students based on the university entrance quota at different levels of education".</p> <p>Methods: In terms of nature, the present research is a type of quantitative research, the data of which was collected at a specific time and through data mining. The statistical population of the research included the students of Razi University-Kermanshah between the academic years of 1393 and 1396. Sampling was done in full and through the comprehensive educational system of Razi University (Golestan system). The students' academic status was evaluated using the past unit rate (the ratio of passed units to received units) and the student's standardized GPA.</p> <p>Results: Statistical results showed that there is a significant difference between the educational statuses of undergraduate students in terms of the quota used to enter the university at the level of five percent error. The findings of James-Howell's follow-up test showed that the academic status of the students of the 5% quota was significantly lower than the other quotas. Also, the academic status of the students using the quota of regions 3 was significantly lower than the students of the quota of region 2. However, these differences were not significant for master and doctoral students.</p> <p>Conclusion: Considering the findings of this research, it is necessary for the evaluation organization to revise its programs for accepting students who use the 5% veterans' quota and the 3rd zone in the undergraduate level and the quota of instructors in the doctoral level, and other indicators for their entry into University to compile.</p> <p>Keywords: University entrance quotas, Razi University, National Education Evaluation Organization, Academic performance</p>

Cite this article: Jafari, Habib; Monavvarifard, Feyzallah; Miri, Bahare; Fakhri, Shayesteh (2023). Comparison of academic status of students based on input quota. *Educational Measurement and Evaluation Studies*, 13 (44): 95-110pages. DOI: 10.22034/emes.2023.540557.2316

© The Author(s).

Publisher: National Organization of Educational Testing (NOET)

بررسی مقایسه‌ای وضعیت تحصیلی دانشجویان بر اساس سهمیه‌های ورودی (مطالعه موردی: دانشگاه رازی)

حبیب جعفری^۱، فیض‌الله منوری فرد^۲، بهاره میری^۳، شایسته فخری^۴

۱. دانشیار گروه آمار، دانشکده علوم، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران (نویسنده مسئول). رایانامه: jafari_habib@yahoo.com

۲. پسادکتری آموزش کشاورزی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: Monavvarifard@ut.ac.ir

۳. فارغ‌التحصیل کارشناسی ارشد آمار، کرمانشاه، ایران. رایانامه: baharmiri143@yahoo.com

۴. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، آموزش و پرورش ناحیه ۳، کرمانشاه، ایران. رایانامه: fakhri10699@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: این پژوهش با هدف پاسخ به این پرسش که «آیا بین وضعیت تحصیلی دانشجویان بر اساس سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه در مقاطع مختلف تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود دارد یا خیر» در دانشگاه رازی به اجرا درآمد.
دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۱۳	روش پژوهش: پژوهش حاضر از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های کمی است که داده‌های آن در یک زمان مشخص و از طریق داده‌کاوی گردآوری شده است. جامعه‌ی آماری پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه رازی کرمانشاه در فاصله‌ی سال‌های تحصیلی ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۷ بود. نمونه‌گیری به‌صورت تمام‌شماری و از طریق سامانه‌ی جامع آموزشی دانشگاه رازی (سامانه‌ی گلستان) انجام شد. وضعیت تحصیلی دانشجویان با استفاده از نرخ واحد گذرانده (نسبت واحد گذرانده به واحد اخذ شده) و معدل استاندارد شده‌ی دانشجو مورد ارزیابی قرار گرفت.
اصلاح: ۱۴۰۲/۰۸/۱۷	یافته‌ها: بروندادهای آماری نشان داد که بین وضعیت تحصیلی دانشجویان مقطع کارشناسی از نظر سهمیه‌ی مورد استفاده برای ورود به دانشگاه اختلاف معنی‌داری در سطح پنج درصد خطا وجود دارد. یافته‌های آزمون تعقیبی جیمز-هاول گویای آن بود که وضعیت تحصیلی دانشجویان سهمیه‌ی پنج درصد به‌طور معنی‌داری پایین‌تر از سایر سهمیه‌ها بوده است. همچنین، وضعیت تحصیلی دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی مناطق ۳ به‌طور معنی‌داری پایین‌تر از دانشجویان سهمیه‌ی منطقه‌ی ۲ بود. اما، این تفاوت‌ها برای دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری معنی‌دار نبود.
پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۱۵	نتیجه‌گیری: با در نظر گرفتن یافته‌های این پژوهش، ضرورت دارد که سازمان سنجش در برنامه‌های خود برای پذیرش دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی اینترگران پنج درصد و منطقه‌ی ۳ در مقطع کارشناسی و سهمیه‌ی مربیان در مقطع دکتری تجدید نظر کند و شاخص‌های دیگری برای ورود آنها به دانشگاه تدوین نماید.
انتشار: ۱۴۰۲/۱۰/۰۵	

واژه‌های کلیدی: سهمیه‌های ورودی، دانشگاه، دانشگاه رازی، سازمان سنجش آموزش کشور، وضعیت تحصیلی

استناد: جعفری، حبیب؛ منوری فرد، فیض‌الله؛ میری، بهاره؛ فخری، شایسته (۱۴۰۲). بررسی مقایسه‌ای وضعیت تحصیلی دانشجویان بر اساس سهمیه‌های ورودی. *مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی*، ۱۳ (شماره ۴)، ۹۵-۱۱۰ صفحه.

DOI: 10.22034/emes.2023.540557.2316

ناشر: سازمان سنجش آموزش کشور

حق مؤلف © نویسندگان.

مقدمه

با ظهور آموزش‌های انبوه، افزایش تعداد دانشجویان ثبت نام کننده در دانشگاه با پیشینه‌های مختلف و اهمیت روز افزون یادگیری مادام‌العمر در عصر مدرنیته، تمرکز پژوهش‌های آموزشی بر روی فعالیت‌های آموزشی در مؤسسات آموزش عالی قرار گرفت. دانشگاه‌ها برای اعتباربخشی به کیفیت آموزش‌های خود شروع به ارزیابی تجارب دانشجویان در زمینه‌ی فرایندهای یادگیری و رضایت‌مندی آنها از این آموزش‌ها کردند. به‌طور هم‌زمان، سیاست‌گذاران در سطح ملی و بین‌المللی آگاهی‌ها را درباره‌ی اهمیت آموزش عالی به عنوان ابزاری برای افزایش رقابت اقتصادی افزایش دادند (میلیوس^۱ و همکاران، ۲۰۲۱) و در پرتو چالش‌های پیچیده‌ی جهانی، مأموریت‌هایی دوگانه برای دانشگاه‌ها تعریف کردند: نخست، تربیت دانشجویانی با صلاحیت‌های جدید برای ایجاد جامعه‌ای پایدارتر و سپس، کاهش اثرات مخرب فعالیت‌هایشان بر محیط زیست (دیسترهفت و همکاران، ۲۰۱۵)^۲.

معیار موفقیت دانشگاه‌ها در انجام مأموریت‌های تعیین شده به این امر بستگی دارد که آنها تا چه میزان توانسته‌اند دانشجویان خود را برای رویارویی با چالش‌های پیچیده و نوظهور جهان واقعی آماده کنند. با چنین دیدگاهی، همه‌ی کشورهای جهان و از جمله ایران دائماً در تلاش‌اند تا بتوانند دانشجویانی را تربیت کنند که از ظرفیت‌های بالای تفکر انتقادی برخوردار باشند و به‌طور فعال در حل مسائل درگیر شوند و در نهایت، راهبردهایی مناسب برای حل مشکلات مختلف اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی ارائه دهند. با در نظر گرفتن وضعیت تحصیلی دانشجویان به عنوان معیاری برای ارزیابی موفقیت دانشگاه‌ها در دستیابی به این اهداف، آمارها حاکی از آن است که دانشگاه‌های ایران نتوانسته‌اند دانشجویان را به اندازه‌ی کافی به‌واسطه‌ی ساختار آزمون‌های ورودی به دانشگاه، سبک‌های یادگیری دانشجویان و اعطای سهمیه‌ها و در نتیجه ورود طیف ناهمگونی از دانشجویان به دانشگاه که از نظر سطح دانش، توانایی، سوابق تحصیلی و ظرفیت پیشرفت از هم متفاوت‌اند برای ایفای چنین نقش‌هایی در جامعه آماده کنند (حجازی و همکاران، ۱۳۸۷). در تأیید این امر، گزارش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری درباره‌ی وضعیت تحصیلی دانشجویان (شامل اخراج، انصراف، ترک تحصیل و ماندگاری زیاد در دوره) حاکی از افت تحصیلی ۷/۱۸ درصدی دانشجویان است (حسن‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۱).

در میان علل ایجاد افت تحصیلی دانشجویان، اختصاص سهمیه‌های ورودی با توجه به نابرابری‌های آموزشی (سهمیه‌ی مناطق) و سوابق ایثارگری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین علل افت تحصیلی دانشجویان در دانشگاه‌های ایران مطرح شده است (صادقی جعفری و همکاران، ۱۳۸۹). سهمیه‌ها امتیازاتی هستند که به افراد برای ورود به دانشگاه با توجه به منطقه‌ی محل تحصیل و سابقه‌ی ایثارگری اعطا می‌شود. مبنای این امتیازها آن است که همه‌ی مناطق کشور از برابری آموزشی یکسانی برخوردار نیستند و هر منطقه از نظر آموزشی، ویژگی‌های منحصر به فرد خود را دارد. همچنین، خانواده‌های شهدا، ایثارگران و جانبازان به دلیل فقدان عضوی از خانواده یا نقص عضو و بیماری‌های ناشی از جنگ تحصیلی از شرایط یکسانی در رقابت با سایر داوطلبان برخوردار نیستند و لزوم اعطای امتیازی مشخص به آنها امری اجتناب‌ناپذیر است. در مقابل، مخالفان اعطای امتیازات و سهمیه‌ها بر این باورند که رشد و توسعه‌ی اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و دستیابی به توسعه‌ی پایدار به‌طور قابل توجهی به ظرفیت‌های منابع انسانی توانمند آن جامعه بستگی دارد (دل-کاستیلو فیتو^۳ و همکاران، ۲۰۲۲، دیالگا و اووبا^۴، ۲۰۲۲، داسیلوا^۵ و همکاران، ۲۰۲۲) و زمام امور باید به دست کسانی باشد که از توانمندی‌های بالاتری در حل دشواری‌ها برخوردارند. این گروه استدلال می‌کنند که اعطای امتیاز و یا سهمیه به افراد برای ورود به دانشگاه در بلند مدت می‌تواند پیامدهای نامطلوبی برای جامعه و سرنوشت کشور داشته باشد و مانع ورود افراد خلاق به دانشگاه به دلیل عدم بهره‌مندی از سهمیه شود و در نتیجه افرادی وارد دانشگاه و پست‌های مدیریتی شوند که از کارآمدی لازم برخوردار نیستند و در دانشگاه نیز دچار افت تحصیلی می‌شوند.

با دقت در ماهیت استدلال‌های مطرح شده مشخص می‌شود که هر دو دیدگاه مطرح شده درباره‌ی اعطای سهمیه‌ها می‌تواند منطقی و قابل قبول باشد. اما، نکته‌ی قابل توجه این است که آیا در واقعیت نیز افت وضعیت تحصیلی دانشجویان ناشی از سهمیه‌ی اعطا شده به آنان است یا

1. Milienos

2. Disterheft

3. del-Castillo-Feito

4. Dialga & Ouoba

5. da Silva

اینکه وضعیت تحصیلی دانشجویان تابعی از عوامل دیگری است؟ هدف این پژوهش پاسخ به این پرسش است. این پاسخ نه تنها به تربیت اثربخش منابع انسانی مورد نیاز جامعه در آینده کمک می‌کند، بلکه به مؤسسات آموزش عالی نیز کمک می‌کند که منابع محدود مالی خود را در

جهت‌هایی متمرکز کنند که بیشترین برون‌داد و بهترین نتیجه را به همراه داشته باشد. در واقع، ارزیابی وضعیت تحصیلی دربرگیرنده‌ی «ارزیابی یادگیری»^۱ و «ارزیابی برای یادگیری»^۲ است. از این‌رو، ارزیابی وضعیت تحصیلی به شناسایی موقعیت‌هایی کمک می‌کند که موجب ایجاد تمایز بین وضعیت تحصیلی دانشجویان می‌شود و به‌طور هم‌زمان، هم به بهبود فرایندهای یادگیری و هم به برنامه‌ریزی‌های آموزشی برای بهبود یادگیری کمک می‌کند (وانگ^۳ و همکاران، ۲۰۰۹، تیان و سون^۴، ۲۰۱۸، کیشیموتو^۵، ۲۰۰۹).

مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش

وضعیت تحصیلی مجموعه‌ای از رفتارهای تحصیلی است که در دو بعد پیشرفت تحصیلی و یا پسرفت تحصیلی در زمینه‌ی کسب معلومات نشان داده می‌شود (نچر^۶ و همکاران، ۲۰۲۱). البته این وضعیت می‌تواند در ارتباط با عوامل دیگر تحصیلی از قبیل فعالیت‌های کلاسی و دانشگاهی و ارتباط با هم‌کلاسی‌ها و اساتید نیز نشان داده شود. به نظر مادیگان و کیم^۷ (۲۰۲۱) «پیشرفت تحصیلی» به جلوه‌ای از وضعیت تحصیلی دانش‌آموز یا دانشجو اشاره دارد که این جلوه ممکن است نشانگر نمره یک دوره، میانگین نمرات برای مجموعه‌ای از دوره‌ها در یک درس یا میانگین نمرات دوره‌های مختلف باشد. در واقع، وضعیت تحصیلی عبارت است از: سطح رشدی که دانشجویان در جنبه‌های دانش، مهارت، عاطفه، نگرش و غیره از طریق فعالیت‌های یادگیری به آن دست یافته‌اند (تیان و سون، ۲۰۱۹b). از این‌رو، وضعیت تحصیلی تا حد زیادی نشان دهنده‌ی چیزهایی است که دانشجویان معتقدند آنها را آموخته‌اند و می‌توانند از آنها در یک زمینه‌ی خاص یا جهان واقعی استفاده کنند (پاجارس^۸، ۱۹۹۷). معنای این تعریف آن نیست که تنها با ارزیابی باور دانشجویان درباره‌ی این که می‌توانند کار یا وظیفه‌ای را انجام دهند یا خیر، می‌توان وضعیت تحصیلی آنها را اندازه‌گیری کرد بلکه کیفیت مهارت‌های کسب شده باید مبنای ارزیابی وضعیت تحصیلی قرار گیرد. بر مبنای این تعاریف می‌توان روش‌های ارزشیابی وضعیت تحصیلی دانشجویان را در دو نوع عمده دسته‌بندی کرد: *ارزشیابی مبتنی بر هنجارها*^۹ و *ارزشیابی مبتنی بر معیار*^{۱۰}. ارزشیابی مبتنی بر هنجار، به توضیح و مقایسه‌ی نمره‌ی کسب شده توسط دانشجویان در یک آزمون در مقایسه با دانشجویان دیگر یا گروهی دیگر از دانشجویان (که به آنها گروه هنجار می‌گویند) می‌پردازد. ارزشیابی مبتنی بر معیار، وضعیت دانشجویان را در مقایسه با معیاری مشخص یا استاندارد یا اهداف آموزشی می‌سنجد که به آن، *ارزشیابی مطلق*^{۱۱} نیز گفته می‌شود (تیان و سون، ۲۰۱۹ a). به‌رحال، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که وضعیت تحصیلی دانشجویان تابعی از عامل‌های مختلف اقتصادی-اجتماعی و آموزشی است (بواتنگ^{۱۲} و همکاران، ۲۰۲۱؛ اراتلی شیرین و شاهین^{۱۳}، ۲۰۲۰؛ راینالدز و همکاران^{۱۴}، ۲۰۱۷؛ شین^{۱۵} و همکاران، ۲۰۰۹؛ توماس و ماری^{۱۶}، ۲۰۲۲). اثرگذاری عامل‌های اقتصادی-اجتماعی بر وضعیت تحصیلی دانشجویان از دهه‌ی ۱۹۶۰ مورد توجه پژوهشگران قرار گرفت. با این حال، در مطالعاتی که به بررسی نحوه‌ی اثرگذاری وضعیت اقتصادی-اجتماعی بر وضعیت تحصیلی پرداخته‌اند، اتفاق نظری درباره‌ی نحوه‌ی اثرگذاری آنها وجود ندارد. یکی از دلایل این امر، استفاده از متغیرهای مختلف برای ارزیابی وضعیت اقتصادی-اجتماعی توسط پژوهشگران مختلف است (لوری^{۱۷} و همکاران، ۲۰۲۱؛ لنکایت^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). به‌طور کلی، پژوهشگران استدلال می‌کنند که وضعیت اقتصادی-اجتماعی و وضعیت

1. Evaluation of learning

2. Evaluation for learning

3. Wang

4. Tian & Sun

5. Kishimoto

6. Nacher

7. Madigan & Kim

8. Pajares

9. Norm-referenced assessment

10. Criterion-referenced assessment

11. Absolute assessment

12. Boateng

13. Eratlı Şirin & Şahin

14. Reynolds

15. Shin

16. Thomas & Maree

17. Lurie

تحصیلی در ارتباط تنگاتنگی با یکدیگر قرار دارند؛ هر یک از آنها دیگری را تحت تأثیر قرار می‌دهد (واترز^۲ و همکاران، ۲۰۲۱؛ ون سویتن^۳ و همکاران، ۲۰۲۱؛ سلیمان^۴ و همکاران، ۲۰۲۰). هم‌زمان با این استدلال‌ها، آنها تذکر می‌دهند که این رابطه در کشورهای مختلف ممکن است همواره معنی‌دار نباشد و تحت تأثیر عامل‌های مداخله‌گر دیگری مانند فرهنگ قرار گیرد (سیلوا^۵ و همکاران، ۲۰۲۲؛ لی^۶ و همکاران، ۲۰۱۸). زمینه‌های خانوادگی یکی از مهم‌ترین عامل‌های اقتصادی-اجتماعی اثرگذار بر وضعیت تحصیلی است (بواتنگ و همکاران، ۲۰۲۱). علاوه بر موارد یاد شده، میزان تحصیلات والدین، تعداد اعضای خانوار و میزان پیگیری والدین درباره‌ی وضعیت تحصیلی فرزندان خود از دیگر عامل‌های مهم خانوادگی اثرگذار بر وضعیت تحصیلی دانشجویان شناخته شده‌اند (وایسر و ریچوو^۷، ۲۰۱۰؛ لی و کایو^۸، ۲۰۱۲؛ گوویاس^۹ و همکاران، ۲۰۱۲؛ بچیورکلوند و سالوانز^{۱۰}، ۲۰۱۱). در این مورد، راینالدز و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان «جو مدرسه چگونه بر موفقیت تحصیلی اثر می‌گذارد؟ آزمونی بر اساس فرایندهای شناختی اجتماعی» و با به‌کارگیری مدل معادله‌های ساختاری نشان دادند که سطح تحصیلات والدین، وضعیت اقتصادی-اجتماعی خانواده‌ی دانش‌آموز، و شناخت از محیط مدرسه به‌طور معنی‌داری بر وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان اثرگذار است. شناخت از محیط مدرسه به عنوان میانجی رابطه‌ی بین جو مدرسه و پیشرفت تحصیلی عمل می‌کند. به عبارت دیگر، جو حاکم بر مدرسه علاوه بر اینکه به‌طور مستقیم اثر معنی‌داری بر وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان داشته است، به‌طور غیر مستقیم و از طریق میانجیگری متغیر درک از محیط مدرسه نیز بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اثرگذار بوده است.

اراتلی شیرین و شاهین (۲۰۲۰) در پژوهش خود با عنوان «شناسایی عامل‌های اثرگذار بر وضعیت تحصیلی دانشجویان با استفاده از تحلیل رگرسیون لجستیک: مطالعه‌ی رشته‌های فیزیک و علوم ورزشی» تلاش کردند که مجموعه‌ای از عامل‌های تبیین‌کننده‌ی تمایز در وضعیت تحصیلی دانشجویان را شناسایی کنند. یافته‌های پژوهش آنها نشان داد که وضعیت تحصیلی مادران، سن و طبقه‌ی اجتماعی آنها بر وضعیت تحصیلی دانشجویان اثر معنی‌داری ندارد. با این حال، تحصیلات پدر، جنسیت، نحوه‌ی انتخاب رشته‌ی تحصیلی در دانشگاه و نوع دانشگاهی که آنها در آن مشغول به تحصیل هستند، به‌طور معنی‌داری بر وضعیت تحصیلی دانشجویان اثر می‌گذارد. افزون بر این، متغیرهایی مانند مشاوره‌ی دانشجویان با صاحب‌نظران درباره‌ی حرفه‌ی آینده‌ی خود، حمایت استادان دانشگاه از دانشجویان، و داشتن رابطه با استادان به‌طور معنی‌داری بر موفقیت تحصیلی دانشجویان اثرگذار است. مشاهدات آنها نشان داد که نحوه‌ی انتخاب رشته‌ی تحصیلی و تحصیلات پدر، به ترتیب دارای بیشترین اثر بر وضعیت تحصیلی دانشجویان است. در نهایت، آنها با استفاده از آزمون‌های مقایسه‌ی میانگین نشان دادند که وضعیت تحصیلی دانشجویان با توجه به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها از هم متفاوت است.

بواتنگ و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی تحت عنوان «رابطه‌ی بین زمینه‌های خانوادگی و وضعیت تحصیلی دانشجویان: مطالعه‌ی برخی از دانشجویان دبیرستانی مناطق روستایی در شانتی غنا» نشان دادند که رابطه‌ی منفی و معنی‌داری در سطح یک درصد خطا بین وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان و اندازه‌ی خانواده‌ی آنها (تعداد فرزندان) وجود دارد. به عبارت دیگر، با افزایش تعداد فرزندان خانواده، وضعیت تحصیلی آنها بدتر می‌شد. همچنین، آنها نشان دادند که رابطه‌ی منفی و معنی‌داری بین میزان درآمد خانوار و وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان وجود دارد. با افزایش تعداد فرزندان و کاهش میزان درآمد، والدین توانایی پرداخت هزینه‌های مدرسه را نداشتند که این امر به‌نوبه‌ی خود موجب کاهش وضعیت تحصیلی یا افت تحصیلی دانش‌آموزان شده بود. این یافته‌ها گویای آن بود که سطح تحصیلات والدین از جایگاه ویژه‌ای در تعیین پیشرفت یا افت تحصیلی دانش‌آموزان برخوردار است؛ به‌طوری که با افزایش یا کاهش سطح تحصیلات والدین، وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان نیز متناسب با آن به‌طور معنی‌داری کاهش و افزایش می‌یافت. در پژوهشی دیگر با عنوان «عامل‌های دانشجویی اثرگذار بر موفقیت تحصیلی دانشجویان مقطع کارشناسی در دو دانشگاه آفریقای جنوبی»، توماس و ماری^{۱۱} (۲۰۲۲) نشان دادند که متغیرهای خودکارآمدی تحصیلی^۱، روابط با

1. Lenkeit

2. Waters

3. van Zwieten

4. Sulaiman

5. Silva

6. Li

7. Weiser & Riggio

8. Li & Qiu

9. Gouvias

10. Björklund & Salvanes

11. Thomas & Maree

همسالان، همکاری و حمایت والدین، مدیریت زمان، سازگاری با محیط، رفاه عاطفی، وضعیت اجتماعی-اقتصادی و مهارت‌های زبانی دانشجویان به‌طور معنی‌داری بر موفقیت تحصیلی آنها اثرگذار است.

با این همه، پژوهش‌ها درباره‌ی جایگاه سهمیه‌های ورودی در تعیین وضعیت تحصیلی دانشجویان کمیاب بوده و بیشتر مربوط به دهه‌ی گذشته است. در یکی از مهم‌ترین این پژوهش‌ها، اسکندری و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای تحت عنوان روندهای افت تحصیلی دانشجویان پزشکی و تأثیر عوامل دموگرافیک بر آن در دانشگاه علوم پزشکی زنجان با بررسی یافته‌های به‌دست‌آمده از ۸۹۴ دانشجوی دوره علوم پایه پزشکی نشان دادند که روند افت تحصیلی تحت تأثیر تعداد دانشجوی پذیرفته شده در طی دو دهه‌ی گذشته قرار داشته است و متغیرهای تحصیلی و معیارهای ورود به دانشگاه به‌عنوان عوامل اصلی تأثیرگذار در آن بوده است. به این صورت که دانشجویان دارای سهمیه‌ی شاهد و ایثارگر با احتمال بیشتری دچار افت تحصیلی شده‌اند. همچنین این نتایج نشان دادند که دانشجویان با سهمیه‌ی منطقه دو نسبت به دانشجویان سهمیه منطقه یک به‌طور معنی‌داری با احتمال کمتری دچار افت تحصیلی می‌شوند. همچنین، دانشجویان با سهمیه‌ی شاهد و ایثارگر به‌طور معنی‌داری نسبت به دانشجویان منطقه یک ۴/۵ برابر بیشتر افت تحصیلی را تجربه کرده‌اند. در پژوهش دیگری، تقریبی و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی با موضوع عوامل مؤثر بر نتایج امتحان جامع علوم پایه در دانش‌آموختگان رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کاشان روی ۳۰۵ دانش‌آموخته این دانشگاه نشان دادند که استفاده از سهمیه‌های خاص در کنار تأخیر در گذراندن دوره‌ی علوم پایه، پایین بودن معدل دیپلم و علوم پایه، سن بالا در زمان ورود به دانشگاه و استفاده از سهمیه‌های خاص احتمال شکست در این امتحان را افزایش می‌دهد. شریفیان (۱۳۸۰) نیز در مطالعه دانشگاه شاهد دو گروه دانشجویان شاهد دارای افت تحصیلی و پیشرفت تحصیلی را در رابطه با عوامل فردی، اجتماعی و خانوادگی و عوامل آموزشی بررسی نموده و به این نتیجه دست‌یافته است که دانشجویان شاهد دارای افت تحصیلی، دارای مشکلات خانوادگی بیشتری بوده و حضور کمتری در دانشگاه داشته‌اند و نوع رشته تحصیلی نیز در پیشرفت تحصیلی مؤثر بوده است. پژوهش دیگری که توسط اداره کل شاهد و ایثارگران وزارت بهداشت و درمان در سال ۱۳۸۰ انجام شد، مشخص ساخت که فاصله وضعیت تحصیلی دو گروه دانشجویان در نیمسال‌های نخست زیاد بوده و به‌تدریج کم می‌شود و شاخص مشروطی و بازمانده از تحصیل در گروه سهمیه‌ای، عدد بزرگ‌تری را نشان می‌دهد. حجازی و همکاران (۱۳۸۷) در مطالعه‌ای تحت عنوان بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه تهران و نقش ضوابط گزینش در موفقیت آنها نشان دادند که نوع سهمیه در کنار عواملی همچون معدل دیپلم و بومی بودن با موفقیت تحصیلی در ارتباط است. صادقی جعفری و همکاران (۱۳۸۹) با مورد مطالعه قراردادن ۸۰۰ دانشجوی سهمیه ایثارگری و ۸۰۰ دانشجوی سهمیه مناطق در پژوهشی با عنوان بررسی مقایسه‌ای وضعیت تحصیلی دانشجویان سهمیه‌های ایثارگری و سهمیه مناطق در دوره‌های روزانه دانشگاه‌های دولتی به این نتیجه دست یافتند که دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌های ایثارگری در تمامی شاخص‌های وضعیت تحصیلی شامل میانگین، نسبت تعداد واحدهای گذرانده به واحدهای اخذ شده و تعداد نیم‌سال‌های مشروطی به‌طور معنی‌داری با دانشجویان سهمیه مناطق متفاوت بوده‌اند و این تفاوت به نفع دانشجویان سهمیه مناطق ارزیابی شده است.

بر اساس مطالب ارائه شده، در این پژوهش سه فرضیه مطرح و به آنها پاسخ داده می‌شود:

- ۱- تفاوت معنی‌داری بین وضعیت تحصیلی دانشجویان در مقطع کارشناسی بر اساس نوع سهمیه‌ی ورود آنها به دانشگاه وجود دارد.
- ۲- تفاوت معنی‌داری بین وضعیت تحصیلی دانشجویان در مقطع کارشناسی ارشد بر اساس نوع سهمیه‌ی ورودی آنها وجود دارد.
- ۳- تفاوت معنی‌داری بین وضعیت تحصیلی دانشجویان در مقطع دکتری بر اساس نوع سهمیه‌ی ورودی آنها وجود دارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های کمی است که داده‌های آن در یک زمان مشخص و از طریق داده‌کاوی گردآوری شده است. با توجه به هدف، از نوع پژوهش‌های کاربردی است زیرا یافته‌های آن به بهبود برنامه‌ریزی‌های آموزشی و بازنگری در اعطای سهمیه‌های ورودی به دانشگاه یاری می‌رساند و مشخص می‌کند که آیا سهمیه‌های ورودی به دانشگاه موجب ایجاد تفاوت معنی‌دار در وضعیت تحصیلی دانشجویان می‌شود و یا این تفاوت ناشی از عامل‌های دیگری غیر از سهمیه‌ها در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری است. جامعه‌ی آماری پژوهش شامل دانشجویان دانشگاه رازی کرمانشاه در فاصله‌ی سال‌های تحصیلی ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۷ بود. اطلاعات مربوط به جامعه‌ی آماری

1. Academic self-efficacy

به تفکیک مقاطع تحصیلی و رشته‌ی آموزشی در جدول (۱) قابل مشاهده است. نمونه‌گیری به صورت تمام شماری انجام شد و اطلاعات مربوط به وضعیت تحصیلی دانشجویان بر اساس نوع سهمیه‌ی مورد استفاده‌ی آنها برای ورود به دانشگاه از سامانه‌ی جامع آموزشی دانشگاه رازی (سامانه‌ی گلستان) استخراج شد. با توجه به واقعی بودن داده‌ها (داده‌های کمی استخراج شده از سامانه‌ی گلستان) روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری برای ارزیابی وضعیت تحصیلی دانشجویان تأیید شد. یادآور می‌شود که پژوهش‌های مختلف از شاخص‌های مختلفی برای ارزیابی وضعیت تحصیلی دانشجویان بهره برده‌اند که یکی از مهم‌ترین آنها، استفاده از معدل است. با این حال، گروه پژوهش بر این باور بود که صرفاً استفاده از نمره‌ی معدل نمی‌تواند نتایج معتبری در زمینه‌ی وضعیت تحصیلی دانشجویان فراهم کند. بنابراین، در این مطالعه برای ارزیابی وضعیت تحصیلی دانشجویان از نرخ واحد گذرانده (نسبت واحد گذرانده به واحد اخذ شده) و معدل استاندارد شده‌ی دانشجو استفاده شد. پس از گردآوری این اطلاعات از طریق داده‌کاوی در سامانه‌ی گلستان، به منظور ارائه‌ی نتایجی قابل درک و قابل اعتماد از وضعیت تحصیلی دانشجویان، مجموع امتیازهای به دست آمده از شاخص‌های معرفی شده در قالب یک شاخص کلی ادغام شدند. لازم به ذکر است که قبل از ادغام شاخص‌ها، مشکل ناهمسانی مقیاس‌ها از طریق استانداردسازی داده‌ها رفع شد. به عبارت دیگر، از داده‌ها رفع مقیاس شد. در نهایت، امتیاز به دست آمده به عنوان نمره‌ی نهایی وضعیت تحصیلی دانشجویان در نظر گرفته شد و این امتیاز مبنای تجزیه و تحلیل‌های بعدی قرار گرفت. داده‌ها در محیط نرم‌افزارهای SPSSWin20 و Excel تحلیل شدند و از آماره‌ی تحلیل واریانس یک‌طرفه با توجه به ماهیت سهمیه‌ها بهره گرفته شد.

جدول ۱. حجم جامعه‌ی مورد مطالعه به تفکیک مقطع و رشته‌ی تحصیلی

مقطع تحصیلی	نام دانشکده	فراوانی	درصد
	علوم پایه	۱۰۰۳	۱۴/۶
	دانشکده اقماری سنقر	۱۰۸	۱/۶
	علوم اجتماعی	۱۳۶۷	۱۹/۹
	شیمی	۲۹۴	۳/۴
	فنی و مهندسی	۱۵۲۴	۲۲/۲
	ادبیات و علوم انسانی	۱۲۲۱	۱۷/۸
کارشناسی	کشاورزی	۶۹۲	۱۰/۱
	تربیت بدنی و علوم ورزشی	۲۰۰	۲/۹
	دانشکده اقماری جوانرود	۲۳۴	۳/۴
	دانشکده اقماری اسلام آباد غرب	۱۸۸	۲/۷
	دامپزشکی	۴۰	۰/۶۰
	کل	۶۸۷۳	۱۰۰
کارشناسی ارشد	علوم پایه	۳۱۰	۱۵/۵

مقطع تحصیلی	نام دانشکده	فراوانی	درصد
	علوم اجتماعی و تربیتی	۳۳۱	۱۶/۵
	شیمی	۸۰	۴
	فنی و مهندسی	۴۷۸	۲۳/۸
	ادبیات و علوم انسانی	۴۰۷	۲۰/۳
	کشاورزی	۲۹۹	۱۴/۹
	تربیت بدنی و علوم ورزشی	۱۰۴	۵/۲
	کل	۲۰۰۹	۱۰۰
	ادبیات و علوم انسانی	۱۴۰	۱۵/۹
	تربیت بدنی و علوم ورزشی	۴۸	۵/۴
	شیمی	۱۱۹	۱۳/۵
	علوم	۱۱۵	۱۳/۱
دکتری	علوم اجتماعی و تربیتی	۱۲۱	۱۳/۷
	فنی مهندسی	۲۰۴	۲۳/۲
	کشاورزی	۱۳۴	۱۵/۲
	کل	۸۸۱	۱۰۰

یافته‌ها

فرضیه‌ی اول: تفاوت معنی‌داری بین وضعیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی بر اساس نوع سهمیه وجود دارد.

بسیاری از دست‌اندرکاران آموزش دانشگاهی بر این باورند که دانشجویان دارای سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه، پس از ورود با افت تحصیلی یا وضعیت تحصیلی مواجه می‌شوند. به‌منظور آزمون این فرضیه، از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. برونادهای آماری این آزمون در جدول (۲) نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری در سطح یک درصد خطا بین دانشجویان کارشناسی بر اساس سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه رازی وجود دارد.

جدول ۲. برونداد تحلیل واریانس وضعیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی با توجه به متغیر سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه

متغیر ملاک	مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجذور میانگین	F	Sig.	آماره‌ی لون	Sig.
------------	---------------	------------	---------------	---	------	-------------	------

				۴/۵۴	۵	۲۲/۷۱	بین گروه‌ها	
نوع سهمیه	درون گروه‌ها	۲۰۷۶/۳۱	۶۸۶۷	۰/۳۰	۱۴/۹۵	۰/۰۰	۵/۲۰	۰/۰۰
	کل	۲۰۷۸/۰۹	۶۸۷۲					

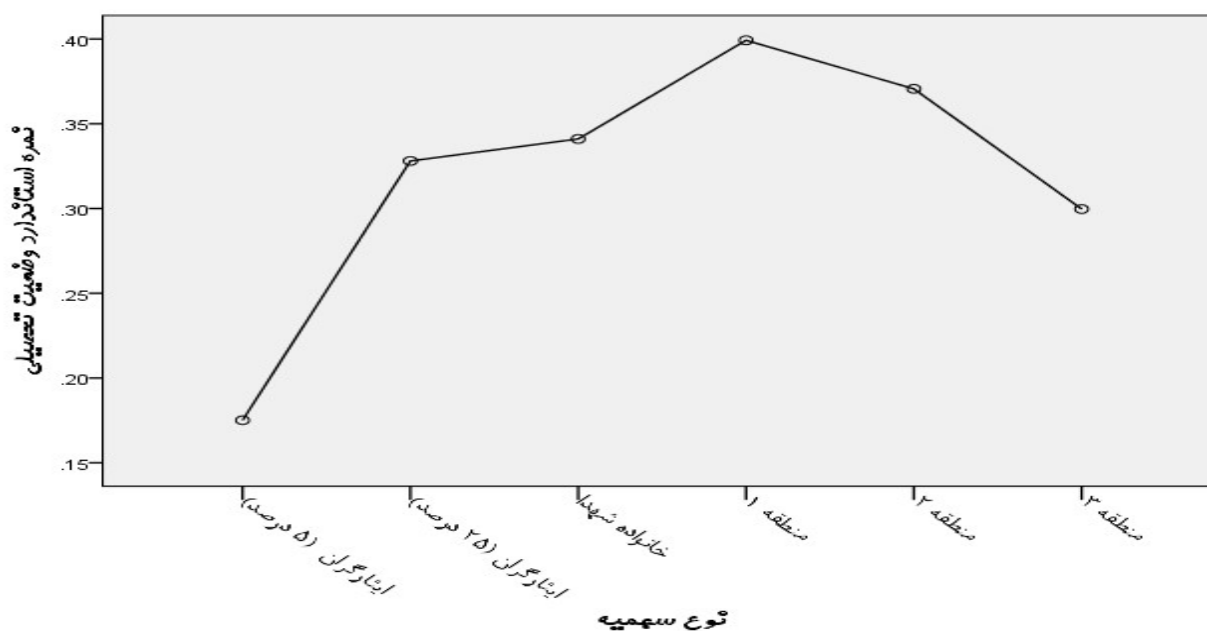
برونداهای آماری آزمون تعقیبی جیمز-هاول با فرض نابرابری واریانس‌ها در جدول (۳) حاکی از آن است که تفاوت معنی‌داری در سطح پنج درصد خطا بین وضعیت تحصیلی دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی ایثارگران (۵ درصد) با دانشجویان استفاده‌کننده از سایر سهمیه‌ها وجود دارد؛ به‌طوری‌که وضعیت تحصیلی دانشجویان سهمیه‌ی ایثارگری (۵ درصد) پایین‌تر بود. با این حال، تفاوت معنی‌داری بین دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی ایثارگران (۲۵ درصد) با سایر سهمیه‌ها بجز ایثارگران (۵ درصد) مشاهده نشد. این امر، برای دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی خانواده شهدا نیز صادق است. همچنین، تفاوت معنی‌داری در سطح پنج درصد خطا بین وضعیت تحصیلی دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی منطقه ۲ با سهمیه‌ی ایثارگران (۵ درصد) و منطقه ۳ وجود دارد. دانشجویان کارشناسی استفاده‌کننده از سهمیه‌ی مناطق ۲ از وضعیت تحصیلی بهتری در مقایسه با دو سهمیه‌ی دیگر برخوردارند. یافته‌های تفصیلی این بخش در جدول (۳) قابل مشاهده است. نمودار (۱) نیز نمره استاندارد وضعیت تحصیلی دانشجویان بر اساس سهمیه‌ی مورد استفاده برای ورود به دانشگاه را نشان می‌دهد. طبق این نمودار و نظر به اینکه اختلاف معنی‌داری بین وضعیت تحصیلی دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی مناطق ۱ با سایر مناطق (بجز سهمیه‌ی ایثارگران ۵ درصد) مشاهده نشد؛ به ترتیب دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی منطقه ۱، منطقه ۲، خانواده شهدا، ایثارگران ۲۵ درصد و منطقه ۳ از وضعیت بهتری برخوردار بودند. طبق این نمودار، دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی ایثارگران ۵ درصد در بدترین وضعیت تحصیلی نسبت به سایر سهمیه‌ها قرار دارند.

جدول ۳. نتایج آزمون جیمز-هاول برای مقایسه‌ی وضعیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی بر اساس نوع سهمیه برای ورود به دانشگاه

نوع سهمیه I	نوع سهمیه J	اختلاف میانگین (I-J)	خطای استاندارد	Sig.	فاصله‌ی اطمینان ۹۵٪	
					حد پایین	حد پایین
ایثارگران (۲۵ درصد)		۰/۱۵*	۰/۰۳	۰/۰۰	-۰/۲۵	-۰/۰۶
خانواده شهدا		-۰/۱۶*	۰/۰۶	۰/۰۴	-۰/۳۳	-۰/۰۱
ایثارگران (۵ درصد)	منطقه ۱	-۰/۲۲*	۰/۰۴	۰/۰۰	-۰/۳۴	-۰/۱۱
	منطقه ۲	-۰/۱۹*	۰/۰۳	۰/۰۰	-۰/۲۷	-۰/۱۲
	منطقه ۳	-۰/۱۲*	۰/۰۳	۰/۰۰	-۰/۲۰	-۰/۰۵
ایثارگران (۵ درصد)		۰/۱۵*	۰/۰۳	۰/۰۰	۰/۰۶	۰/۲۵
ایثارگران (۲۵ درصد)	خانواده شهدا	-۰/۰۱	۰/۰۶	۰/۰۰	-۰/۱۷	۰/۱۵
	منطقه ۱	-۰/۰۷	۰/۰۴	۰/۴۸	-۰/۱۹	۰/۰۴
	منطقه ۲	-۰/۰۴	۰/۰۲	۰/۵۲	-۰/۱۱	۰/۰۳

فاصله‌ی اطمینان ۹۵٪		Sig.	خطای استاندارد	اختلاف میانگین (I-J)	نوع سهمیه J	نوع سهمیه I
حد پایین	حد پایین					
۰/۱۰	-۰/۰۴	۰/۸۸	۰/۰۳	۰/۰۳	منطقه ۳	
۰/۳۳	۰/۰۱	۰/۰۴	۰/۰۶	۰/۱۶*	اینارگران (۵ درصد)	
۰/۱۷	-۰/۱۵	۱/۰۰	۰/۰۶	۰/۰۱	اینارگران (۲۵ درصد)	
۰/۱۲	-۰/۲۳	۰/۹۳	۰/۰۶	-۰/۰۶	منطقه ۱	خانواده شهدا
۰/۱۲	-۰/۱۸	۰/۹۹	۰/۰۵	-۰/۰۳	منطقه ۲	
۰/۱۹	-۰/۱۱	۰/۹۷	۰/۰۵	۰/۰۴	منطقه ۳	
۰/۳۴	۰/۱۱	۰/۰۰	۰/۰۴	۰/۲۲*	اینارگران (۵ درصد)	
۰/۱۹	-۰/۰۴	۰/۴۸	۰/۰۴	۰/۰۷	اینارگران (۲۵ درصد)	
۰/۲۳	-۰/۱۲	۰/۹۳	۰/۰۶	۰/۰۶	خانواده شهدا	منطقه ۱
۰/۱۳	-۰/۰۷	۰/۹۶	۰/۰۳	۰/۰۳	منطقه ۲	
۰/۲۰	۰/۰۰	۰/۰۶	۰/۰۴	۰/۱۰	منطقه ۳	
۰/۲۷	۰/۱۲	۰/۰۰	۰/۰۳	۰/۱۹*	اینارگران (۵ درصد)	
۰/۱۱	-۰/۰۳	۰/۵۲	۰/۰۲	۰/۰۴	اینارگران (۲۵ درصد)	
۰/۱۸	-۰/۱۲	۰/۹۹	۰/۰۵	۰/۰۳	خانواده شهدا	منطقه ۲
۰/۰۷	-۰/۱۳	۰/۹۶	۰/۰۳	-۰/۰۳	منطقه ۱	
۰/۱۱	۰/۰۳	۰/۰۰	۰/۰۲	۰/۰۷*	منطقه ۳	
۰/۲۰	۰/۰۵	۰/۰۰	۰/۰۳	۰/۱۲*	اینارگران (۵ درصد)	
۰/۰۴	-۰/۱۰	۰/۸۸	۰/۰۳	-۰/۰۳	اینارگران (۲۵ درصد)	
۰/۱۱	-۰/۱۹	۰/۹۷	۰/۰۵	-۰/۰۴	خانواده شهدا	منطقه ۳
۰/۰۰	-۰/۲۰	۰/۰۶	۰/۰۴	-۰/۱۰	منطقه ۱	
-۰/۰۳	-۰/۱۱	۰/۰۰	۰/۰۲	-۰/۰۷*	منطقه ۲	

راهنما: * معنی‌داری در سطح ۵ درصد خطا

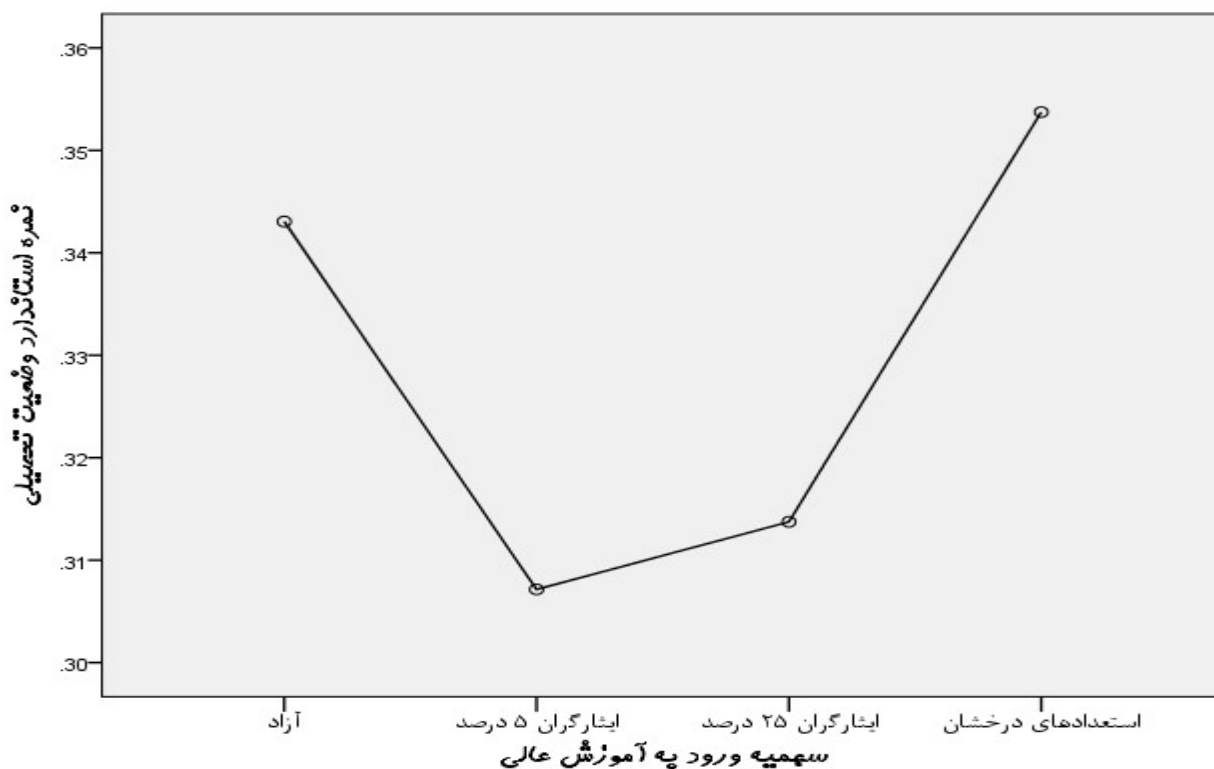
نمودار ۱. وضعیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی با توجه به سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه

فرضیه‌ی دوم: تفاوت معنی‌داری بین وضعیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد بر اساس نوع سهمیه وجود دارد.

به منظور آزمون این فرضیه که آیا بین وضعیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد بر اساس سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه و وضعیت تحصیلی آنها تفاوت معنی‌داری وجود دارد یا خیر، و اگر وجود دارد، این تفاوت بین کدام گروه‌ها است از تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. برونداهای آماری این آزمون در جدول (۴) نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری بین دانشجویان کارشناسی ارشد بر اساس سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه رازی وجود ندارد. با این حال، نمودار (۲) نشان می‌دهد که دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی استعدادهای درخشان از نظر وضعیت تحصیلی در وضعیت بهتری در مقایسه با سایر سهمیه‌ها قرار دارند. در مقابل، دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی ایثارگران پنج درصد در پایین‌ترین وضعیت تحصیلی قرار دارند.

جدول ۴. برونداد تحلیل واریانس وضعیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد با توجه به متغیر سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه

متغیر ملاک	مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجذور میانگین	F	Sig.	آماره‌ی لون	Sig.
بین گروه‌ها	۰/۱۶	۳	۰/۰۵				
نوع سهمیه	۵۸۳/۷۶	۱۹۸۹	۰/۲۹	۰/۱۸	۰/۹۰	۰/۴۴	۰/۷۲
کل	۵۸۳/۹۳	۱۹۹۲					

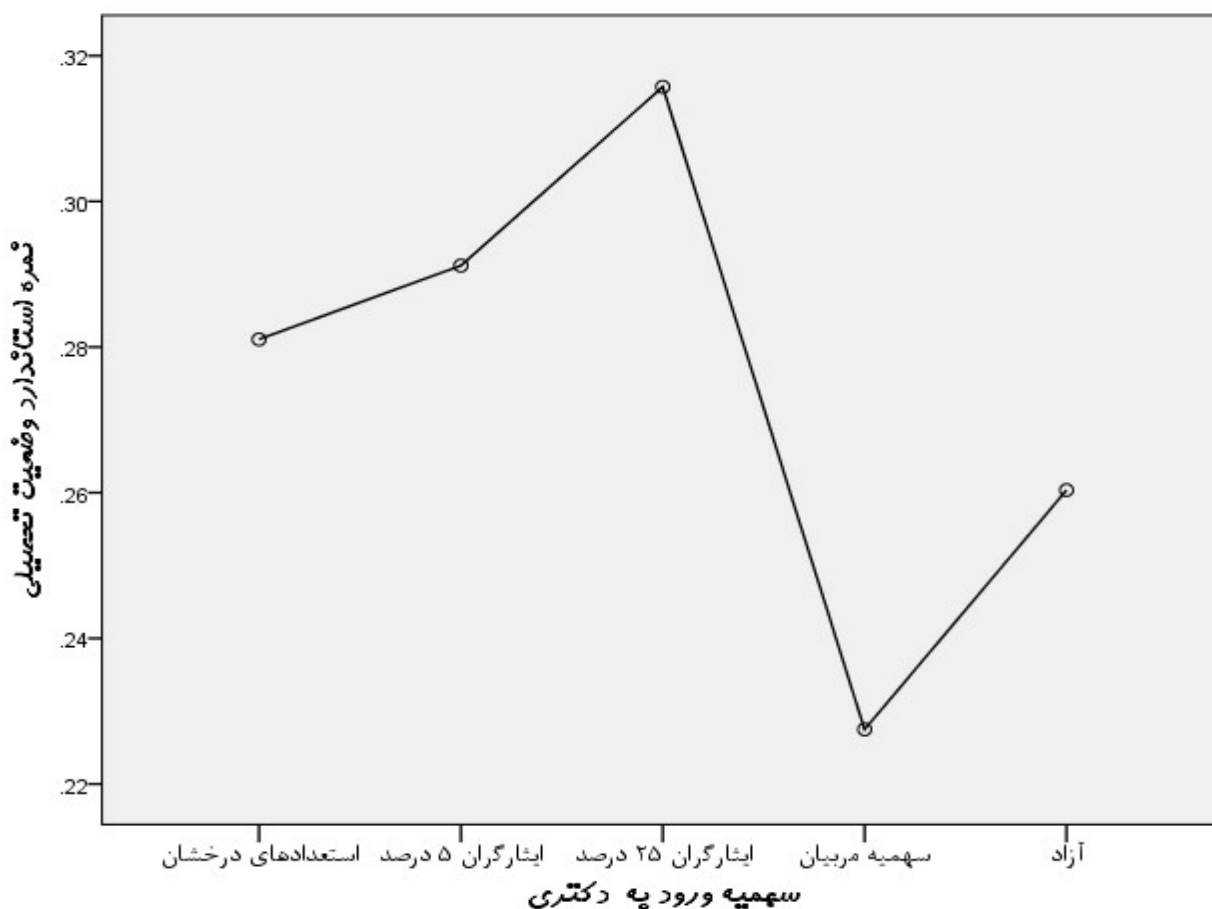
نمودار ۲. وضعیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه رازی با توجه به سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه

فرضیه‌ی سوم: تفاوت معنی‌داری بین وضعیت تحصیلی دانشجویان دکتری بر اساس نوع سهمیه وجود دارد.

به‌منظور آزمون این فرضیه که آیا بین وضعیت تحصیلی دانشجویان دکتری بر اساس سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه و وضعیت تحصیلی آنها تفاوت معنی‌داری وجود دارد یا خیر، و اگر وجود دارد، این تفاوت بین کدام گروه‌ها است از تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شد. بروندادهای آماری این آزمون در جدول (۵) نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری بین وضعیت تحصیلی دانشجویان دکتری بر اساس سهمیه‌های ورودی آنها وجود ندارد. با این حال، نمودار (۳) حاکی از آن است که به ترتیب دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌های ایثارگران ۲۵ درصد، ایثارگران پنج درصد و استعدادهای درخشان از وضعیت تحصیلی بهتری در مقایسه با سهمیه‌ی آزاد و سهمیه‌ی مریبان برخوردارند.

جدول ۵. برونداد تحلیل واریانس وضعیت تحصیلی دانشجویان دکتری با توجه به متغیر سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه

متغیر ملاک	مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجذور میانگین	F	Sig.	آماره‌ی لون	Sig.
بین گروه‌ها	۰/۰۷	۴	۰/۰۱				
نوع سهمیه	۱۶۷/۲۴	۵۹۷	۰/۲۸	۰/۰۶	۰/۹۹	۰/۲۰	۰/۹۳
کل	۱۶۷/۳۱	۶۰۱					

نمودار ۳. وضعیت تحصیلی دانشجویان دکتری دانشگاه رازی با توجه به سهمیه‌ی ورودی به دانشگاه

بحث و نتیجه‌گیری

موضوع اعطای سهمیه به افراد (دانش‌آموزان و دانشجویان) برای ورود به دانشگاه و یا مقاطع بالاتر آموزش عالی (کارشناسی ارشد و دکتری) به موضوعی جذاب و البته با مخالفان و موافقان مختلف در بین پژوهشگران و تصمیم‌گیران اجتماعی تبدیل شده است. برخی از آنها اعطای سهمیه‌های مختلف به دانشجویان برای ورود به دانشگاه را امری اشتباه و سیاستی غلط تلقی می‌کنند که مانع ورود افراد نخبه به رشته‌های حساس تحصیلی در دانشگاه می‌شود که در نتیجه‌ی آن، پست‌های حساس اداری و تصمیم‌گیری جامعه به افرادی می‌رسد که از توانمندی و استعداد لازم برای مدیریت صحیح آن برخوردار نیستند و در بلندمدت سبب عقب ماندگی کشور از جریان شتابان پیشرفت جهانی می‌شود. در سوی مقابل، موافقان اعطای سهمیه برای ورود به دانشگاه آن را اقدامی برای برقراری عدالت آموزشی و اجتماعی می‌دانند و استدلال می‌کنند که در شرایط برابر آموزشی، تفاوتی بین وضعیت تحصیلی دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه با سایر دانشجویان در دانشگاه وجود ندارد و حتی گاهی دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ها از وضعیت تحصیلی بهتری نیز برخوردارند. اما، نکته‌ای که غالب آنها نادیده گرفته‌اند مسئله‌ی اعطای سهمیه در مقاطع مختلف تحصیلی است. به عبارت دیگر، ممکن است اعطای سهمیه در مقطع کارشناسی موجب ایجاد افت تحصیلی شود ولی در مقطع دکتری چنین نباشد. بنابراین، هدف این پژوهش پاسخ به این ابهام‌ها حداقل در دانشگاه رازی کرمانشاه بود تا از این‌راه بتوان به تصمیم‌گیری‌های سازمان سنجش و سایر ارگان‌های تصمیم‌ساز درباره‌ی اعطای سهمیه‌های ورود به دانشگاه یاری کرد.

بروندادهای آماری آزمون جیمز-هاول با فرض نابرابری واریانس‌ها نشان داد که بین وضعیت تحصیلی دانشجویان کارشناسی از نظر سهمیه‌ی مورد استفاده برای ورود به دانشگاه اختلاف معنی‌داری در سطح پنج درصد خطا وجود دارد. یافته‌های آزمون تعقیبی جیمز-هاول

گویای آن بود که وضعیت تحصیلی دانشجویان سهمیه‌ی پنج درصد به‌طور معنی‌داری پایین‌تر از سایر سهمیه‌ها است. اما، اختلاف معنی‌داری بین وضعیت تحصیلی دانشجویان سهمیه‌های ایثارگران ۲۵ درصد و سایر سهمیه‌ها مشاهده نشد (بجز سهمیه‌ی ایثارگران پنج درصد). همچنین، تفاوت معنی‌داری بین وضعیت تحصیلی دانشجویان سهمیه‌ی منطقه‌ی ۲ و منطقه‌ی ۳ مشاهده شد؛ به‌طوری‌که سهمیه‌های منطقه‌ی ۲ از وضعیت تحصیلی بهتری برخوردار بودند. یافته‌ها گویای آن بودند که به ترتیب دانشجویان استفاده از سهمیه‌ی منطقه‌ی ۱، منطقه‌ی ۲ و خانواده‌ی شهدا از وضعیت تحصیلی بهتری در مقایسه با ایثارگران ۲۵ درصد، منطقه‌ی ۳ و ایثارگران پنج درصد برخوردار بودند. این یافته‌ها نتایج پژوهش‌های اسکندری و همکاران (۱۳۹۳)، تقریبی و همکاران (۱۳۹۰)، شریفیان (۱۳۸۰)، حجازی و همکاران (۱۳۸۷) و صادقی جعفری و همکاران (۱۳۹۰) مبنی بر وجود تفاوت معنی‌دار بین وضعیت تحصیلی دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌های مختلف با سایر دانشجویان را تأیید می‌کند. با در نظر گرفتن این یافته‌ها، پیشنهاد می‌شود که سازمان سنجش در برنامه‌های خود برای پذیرش دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی ایثارگران پنج درصد تجدید نظر کند و پذیرش آنها را تا حدودی محدود و یا منوط به کسب امتیاز ویژه‌ای نماید. همچنین، درصد سهمیه‌ی منطقه‌ی ۳ و ایثارگران ۲۵ درصد را مقداری کاهش دهد و یا سازکارهای جایگزین دیگری برای اجرای عدالت آموزشی شناسایی کند. یافته‌ی قابل توجه دیگری که می‌تواند برای سازمان سنجش قابل توجه باشد این موضوع بود که اختلاف معنی‌داری بین دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ها و سایر دانشجویان در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری مشاهده نشد. با این وجود، یافته‌های توصیفی گویای آن بود که دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌های استعدادهای درخشان و ورود آزاد در مقایسه با دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌های ایثارگران ۲۵ درصد و ایثارگران ۵ درصد از وضعیت تحصیلی بهتری در مقطع کارشناسی ارشد برخوردارند. همچنین، دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌ی مربیان برای ورود به مقطع دکتری ضعیف‌ترین وضعیت نسبی تحصیلی را نسبت به سایر سهمیه‌ها به خود اختصاص دادند. بر این اساس ضرورت دارد که در اعطای سهمیه‌ها به دانشجویان سهمیه‌های ۲۵ درصد و ۵ درصد در مقطع کارشناسی ارشد و سهمیه‌ی مربیان در مقطع دکتری با احتیاط بیشتری عمل شود. این یافته‌ها در تناقض با نتایج پژوهش‌های اسکندری و همکاران (۱۳۹۳)، تقریبی و همکاران (۱۳۹۰)، شریفیان (۱۳۸۰)، حجازی و همکاران (۱۳۸۷) و صادقی جعفری و همکاران (۱۳۸۹) مبنی بر وجود تفاوت معنی‌دار بین وضعیت تحصیلی دانشجویان استفاده‌کننده از سهمیه‌های مختلف است. این امر نشان می‌دهد که اعطای سهمیه دارای اثرات مختلفی بر وضعیت تحصیلی دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی است که باید در سیاست‌گذاری‌ها به آن توجه شود.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از ریاست محترم سازمان سنجش و آموزش کشور به خاطر حمایت مالی و معنوی در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می‌شود.

References

- Björklund, A., & Salvanes, K. G. (2011). Education and family background: Mechanisms and policies. In *Handbook of the Economics of Education* (Vol. 3, pp. 201-247). Elsevier.
- Boateng, S., Asare, D., Manu, P. T., Sefah, E. A., & Adomako, J. (2021). Relationship Between Students' Home Background and Their Academic Performance: A Case of Some Selected Senior High School Students in Rural Districts in Ashanti Region, Ghana. *Journal of Education*, 201(3), 153-161.
- da Silva, L., Soltovski, R., Pontes, J., Treinta, F., Leitão, P., Mosconi, E., de Resende, L., & Yoshino, R. (2022). Human Resources Management 4.0: Literature Review and Trends. *Computers & Industrial Engineering*, 108111.
- del-Castillo-Feito, C., Blanco-González, A., & Hernández-Perlins, F. (2022). The impacts of socially responsible human resources management on organizational legitimacy. *Technological Forecasting and Social Change*, 174, 121274.
- Dialga, I., & Ouoba, Y. (2022). How do extractive resources affect human development? Evidence from a panel data analysis. *Resources, Environment and Sustainability*, 100046.
- Disterheft, A., Caeiro, S., Azeiteiro, U. M., & Leal Filho, W. (2015). Sustainable universities—a study of critical success factors for participatory approaches. *Journal of Cleaner Production*, 106, 11-21.

- Eratlı Şirin, Y., & Şahin, M. (2020). Investigation of factors affecting the achievement of university students with logistic regression analysis: School of physical education and sport example. *Sage Open*, 10(1), 2158244020902082.
- Eskandari, M., rostami, A., Hojati, A., Kolifarhood, G.(1393).Trends of Academic Failure and Its Demographic Determinants among Medical Students in Zanjan University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*; 14 (2) :174-183
- Gouviás, D., Katsis, A., & Limakopoulou, A. (2012). School achievement and family background in Greece: A new exploration of an omnipresent relationship. *International Studies in Sociology of Education*, 22(2), 125-145.
- Hassanabadi, H., Yaghoubi, H., Pyruvi, H., Poursharifi, H., Hamidpour, H., Akbari, S., Sobhi Gharamalki, N., Farzan, N., and Fakhari, E., (1391). Factors affecting students' academic progress: Preliminary results of a national study, Gilan, *Proceedings of the 6th Mental Health Seminar, Ministry of Science, Research and Technology, Special Issue*, 261-265.
- Hijazi, E., Abedini, Y.(1387). The structural model of the relationship between approach-functional goals, academic engagement and academic achievement. *psychology*, 47(3):332-348
- Kishimoto, M. (2007). How are academic ability surveys conducted in the United States. *Methods of dealing with and implementation of academic ability surveys*, 144.
- Lenkeit, J., Hartmann, A., Ehler, A., Knigge, M., & Spörer, N. (2022). Effects of special educational needs and socioeconomic status on academic achievement. Separate or confounded? *International Journal of Educational Research*, 113, 101957.
- Li, J., Han, X., Wang, W., Sun, G., & Cheng, Z. (2018). How social support influences university students' academic achievement and emotional exhaustion: The mediating role of self-esteem. *Learning and Individual Differences*, 61, 120-126.
- Li, Z., & Qiu, Z. (2018). How does family background affect children's educational achievement? Evidence from Contemporary China. *The Journal of Chinese Sociology*, 5(1), 1-21.
- Lurie, L. A., Hagen, M. P., McLaughlin, K. A., Sheridan, M. A., Meltzoff, A. N., & Rosen, M. L. (2021). Mechanisms linking socioeconomic status and academic achievement in early childhood: Cognitive stimulation and language. *Cognitive Development*, 58, 101045.
- Madigan, D. J., & Kim, L. E. (2021). Does teacher burnout affect students? A systematic review of its association with academic achievement and student-reported outcomes. *International Journal of Educational Research*, 105, 101714.
- Milienos, F. S., Rentzios, C., Catrysse, L., Gijbels, D., Mastrokourou, S., Longobardi, C., & Karagiannopoulou, E. (2021). The Contribution of Learning and Mental Health Variables in First-Year Students' Profiles. *Frontiers in Psychology*, 12, 1259.
- Nácher, M. J., Badenes-Ribera, L., Torrijos, C., Ballesteros, M. A., & Cebadera, E. (2021). The effectiveness of the GoKoan e-learning platform in improving university students' academic performance. *Studies in Educational Evaluation*, 70, 101026.
- Pajares, F. (1997). Current directions in self-efficacy research. *Advances in motivation and achievement*, 10(149), 1-49.
- Reynolds, K. J., Lee, E., Turner, I., Bromhead, D., & Subasic, E. (2017). How does school climate impact academic achievement? An examination of social identity processes. *School Psychology International*, 38(1), 78-97.
- Sadeghi Jafari, J., Roshan, M., Shakuri Ganjavi, H.(1389). Comparative study of the academic performance of students of sacrifice quotas and regional quotas in daily courses of public universities. *Higher Education Letter*, Year 3, Number 10, 75-15.
- Sharifian, A., (1380). Factors affecting the academic progress of Shahed University students. *Journal of Social Sciences*, No. 3(16), 199-230.
- Shin, J., Lee, H., & Kim, Y. (2009). Student and school factors affecting mathematics achievement: International comparisons between Korea, Japan and the USA. *School Psychology International*, 30(5), 520-537.

- Silva, C. S., Carvalho, H., Magalhães, E., Attar-Schwartz, S., Ornelas, S., & Calheiros, M. M. (2022). Organizational social context and academic achievement of youth in residential care: The mediating role of youth-caregiver relationship quality. *Children and Youth Services Review, 137*, 106449.
- Sulaiman, N. F. C., Akhir, N. H. M., Hussain, N. E., Jamin, R. M., & Ramli, N. H. (2020). Data on the impact of socioeconomic status on academic achievement among students in Malaysian public universities. *Data in brief, 31*, 106018.
- Taghrubi, Z., Fakharian, I., Mir Hosseini, F., Rasoulinejad, S., Akbari, H., Ameli, H. (1390). Factors affecting the results of comprehensive examination of basic sciences in medical graduates of Kashan University of Medical Sciences. *Journal of Pars University of Medical Sciences, Vol. 9*. 30-38.
- Thomas, T. A., & Maree, D. (2022). Student factors affecting academic success among undergraduate students at two South African higher education institutions. *South African Journal of Psychology, 52*(1), 99-111.
- Tian, H., & Sun, Z. (2018). Academic Achievement Surveys and the Improvement of Education and Teaching. In *Academic Achievement Assessment* (pp. 339-357). Springer.
- Tian, H., & Sun, Z. (2019a). *Assessment Report on Chinese Primary School Students' Academic Achievement*. Springer.
- Tian, H., & Sun, Z. (2019b). Survey Report on Factors Influencing Students' Academic Achievement. In *Assessment Report on Chinese Primary School Students' Academic Achievement* (pp. 253-302). Springer.
- van Zwieten, A., Teixeira-Pinto, A., Lah, S., Nassar, N., Craig, J. C., & Wong, G. (2021). Socioeconomic status during childhood and academic achievement in secondary school. *Academic pediatrics, 21*(5), 838-848.
- Wang, Y., Hu, J., & Zhang, Y. (2009). Construction of monitoring and evaluation system of quality of teaching for Beijing's compulsory education. *Educational Science Research, 32-36*.
- Waters, N. E., Ahmed, S. F., Tang, S., Morrison, F. J., & Davis-Kean, P. E. (2021). Pathways from socioeconomic status to early academic achievement: The role of specific executive functions. *Early Childhood Research Quarterly, 54*, 321-331.
- Weiser, D. A., & Riggio, H. R. (2010). Family background and academic achievement: Does self-efficacy mediate outcomes? *Social Psychology of Education, 13*, 367-383.